



BUGU

Dil ve Eğitim Dergisi

www.bugudergisi.com

E-ISSN: 2717-8137

Araştırma Makalesi

BUGU
Journal of Language and Education

2/1, 59-73

Makale Geliş Tarihi: 15.01.2021

TÜRKİYE

Makale Kabul Tarihi: 22.02.2021

Aksakal, E. (2021). 'Cinnet Bahçesi'nde metnin erilliği ve erkekliğin metinselliği. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 59-73. <http://dx.doi.org/10.46321/bugu.39>

'CİNNET BAHÇESİ'NDE METNİN ERİLLİĞİ VE ERKEKLİĞİN METİNSELLİĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Erdi AKSAKAL

Atatürk Üniversitesi erdiaksakal@atauni.edu.tr ORCID

Öz

Kurgu olarak yapılaşan erkeklik, sıkı sıkıya uyulması gereken bir akit gibi, iktidar, emek ve kateksis ilişkisi ile açığa çıkmakta, toplumsal cinsiyet düzeninde önemli bir alana sahip olmaktadır. "Cinnet Bahçesi", karısını öldürmüş bir erkeğin, erkeklik inşa ve temsili sürecinde gayret gösterirken ne kadar başarısız olduğunu göstermeye ve katilin kim olduğunu sorgulatmaya çalışmaktadır. Esasen zanlının itirafları, cinayetle ilgili ipuçları, katilin kim olduğunu açıkça ortaya koysa da cinayeti işleyecek erkeklik kurgusu ve inşasının yeterli davranış, jargon ve uygulamalardan eksik olmasına yönelik kabuller, katilin kim olduğuna yönelik bir arayışa sevk etmektedir. Bu arayış, erkeklik kurgusu ve inşası içerisinde çeşitli erkeklik tiplerinin varoluş süreci hakkında ipuçları sunmaktadır.

Söz konusu metin yapıbozuma uğratıldığında metnin cinsiyeti ve erkeklik kurguları gün yüzüne çıkmaktadır. Ayrıca ataerkil sistemin hegemonyası, ataerkil iktidardan fazla pay alamayan erkekliklerin, erkek olma yolunda aşağılanmaktan korkma, korkuyor olmaktan utanma, sessizlik ve içe kapanma şeklinde tezahür eden duygulara sahip olmasına neden olmaktadır. Çalışma, Ayfer Tunç'un *Mağara Arkadaşları* adlı eserinde, "Cinnet Bahçesi"ndeki Müeyyet'in karısını öldürdüğü bilinmesine rağmen, eril dile sahip olmaması, kendisini ispat edememesi, ayrıcalıklı erkeklik performansına erişememesini analiz ederken, baskın erkeklerin ve hatta kadınların zihninde şüpheler oluşturmasını, en azından kendilerini ikna edememeleri gerçeğini, ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda çalışma, katilin kim olduğunu düşünürken, çeşitli erkeklik kurgularına rastlamaktadır. Bunun yanı sıra kadını mahremiyet içerisinde, hane sınırında tutmayı amaçlayan namusun, kadının ahlak ve iradesine bağlı bir süreç ürünü olarak değerlendirildiği karmaşık zihin yapısı üzerine cümle kurmayı hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Ataerkil hegemonya, edebiyat, erkeklik, namus, toplumsal cinsiyet.

THE MASCULINITY OF THE TEXT AND THE TEXTUALITY OF MASCULINITY IN THE 'CİNNET BAHÇESİ'

Abstract

Masculinity, structured as a fiction, is revealed by the relationship between power, labor, and cathexis, like a strictly obeyed contract, and has an important area in the gender order. The Cinnet Garden tries to show how unsuccessful a man who killed his wife was in

BUGU Dil ve Eğitim Dergisi, 2(1), 2021, 59-73, TÜRKİYE



the process of building and representing masculinity and to question who the killer was. Although the confessions of the suspect, the clues about the murder reveal who the killer is, the assumptions that the masculinity fiction and construction that will commit the murder are lacking in adequate behavior, jargon, and practices lead to a search for who the killer is. This search offers clues about the existing process of various types of masculinity within the construction and construction of masculinity.

When the text in question is deconstructed, the gender and masculinity fictions of the text come to light. In addition, the hegemony of the patriarchal system causes the masculinities, who do not have more shares in the patriarchal power, to have feelings of fear of being humiliated, the embarrassment of being afraid, silence, and introversion. The study aims to reveal that even though it is known that he killed his wife, Müeyyet did not have a masculine language, could not prove himself, could not attain a privileged masculine performance, created doubts in the minds of dominant men and even women, and at least they could not convince them. At the same time, the work comes across various masculinity fictions while considering who the killer is; It aims to construct a sentence on the complex mindset in which honor, which aims to keep women in privacy and at the boundary of the household is also considered as a processed product dependent on the morality and will of the woman.

Keywords: Patriarchal hegemony, literature, masculinity, honor, gender.

Giriş

“Cinnet Bahçesi”, erkekliği, kadın ve erkeğin karşıt olduğu farklılık sistemi içerisinde ele almaya imkân veren bir kabiliyet alanına sahiptir. Ayfer Tunç’un *Mağara Arkadaşları* adlı eserinde yer alan “Cinnet Bahçesi”, karısını öldüren bir erkeğin suçüstü yakalanmasına dair bilgiler verdiğinde, katilin kim olduğunu açıkça gösteriyor gibidir. Ancak metin, yapıbozuma uğradığında eril dilin vasıtasıyla, cinayeti sebepsiz, katili masum hâle getirmektedir. Eser, erkeklik kurgularının metinsel bir inşası olarak, erkeklik konumlarını araştırmayı gerekli kılmaktadır. Erkekliğin gündelik hayat içerisinde, iktidar konumlarından biri olması, erkekliğin kurucu öğelerini, erkek olmanın bedelini, avantajlı erkekliğin konumunu anlamamız adına bir gayrete imkân vermektedir. Kimi zaman erkeklerin kendi ilişkilerinde, kimi zaman da erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan hiyerarşi ve şiddet olgusu, katilin kim olduğuna yönelik soru işaretleri barındırmaktadır. Toplumsal cinsiyet örüntülerinde “Erkek kimdir?”, “Avantajlı olmayan erkek nasıl davranmalıdır?”, “Hegemonik erkeklik konumunun değişmesi mümkün müdür?” sorularına benzer şekilde; eser, zanlı dolayısıyla “Erkek kimdir?” sorusunu etkili biçimde sormaktadır. Bu bizim için bir arayıştır aslında. Tüm ipuçlarına rağmen, zanlının kim olduğuna ve tabii ki erkeğin kim ve nasıl olması gerektiğine yönelik bir arayış. Bu yazı; katil zanlısının kim olduğunu aramak için uğraş verdiğinde, toplumsal cinsiyet ilişkilerinde ve ataerkil sistemin söylemlerinde erkeği yani zanlıyı araştırmaya çaba göstermektedir. Arayış, ataerkil iktidardan fazla pay alamayan bir cinayet şüphelisinin (Müeyyet), hem yeterli erkeklik jargonuna ve muhtevasına sahip olmamasından hem de cinayet eyleminin -avantajlı erkeklerin söyleminde olduğu şekliyle- namus, kıskançlık, iffet gibi ‘meşru’ sebeplerden mahrum, dolayısıyla anlamsız görülmesinden dolayı karmaşık bir hâl almıştır. Çünkü toplumsal yaşamın kılcallarına kadar işleyen erkek olma süreci, baskın olandan farklı olana kadar yeniden üretime, varoluş gayretine yol açan çeşitli erkek kurgularının oluşmasına imkân vermektedir. Bu çalışma, edebî eserde verilen ifadelerle katilin Müeyyet olduğuna ikna olanların aksine, sosyal yapıda erkeklik kurgu ve inşasında çeşitli rol ve beklentilerin onu cinayet eyleminde suçsuz, hatta erkeklik ideallerinin yansıtıldığı, evrensel olmasa da erkekliğin belirli performanslara dayandığı bir yapıda mağdur olarak gösterme amacını taşımaktadır.



Çalışma, bir arayış içindeyken, çeşitli erkeklik kurgularına rastlamış, erkekliğin bir “habitus” olarak işlediği yapıyla karşılaşmış, erkek olmanın gerekliliklerini içselleştirenlerle bunun dışında kalanları konumlandırmayı esas kabul etmiştir. Ayrıca toplumsal cinsiyet örüntüleriyle mana kazanan namus olgusunun öznesi rolünü kimin üstlenmesi gerektiğini maktul ve tanıklar üzerinden anlamlandırmaya çalışmıştır. Çünkü kadının radikal ve cinsel davranışları üzerinde kontrol hakkı veren namus olgusunun, erkeklerin çıkarlarına uygun davranışlar sergilenmediğinde erkeğin şeref, statü ve kimliğine zarar veren bir unsur olduğu anlaşılmış, sadece kadınlığın değil aynı zamanda erkekliğin ne olduğunu kurgulayan bir meydan okuma fırsatı olarak tanımlandığı görülmüştür. Neticede çalışma, edebî bir eserde neredeyse “katil benim” diye haykıran bir erkeğin, toplumsal yapı ve toplumsal cinsiyet söylemlerinden oluşan itirazlarla esasen kim olduğunu aramaya yönelik bir çaba ile ortaya çıkmıştır. “Cinnet Bahçesi” çeşitli tanıkların ifadeleri ile karısını öldüren bir erkek ve bu erkeğin kimliği ile ilgili bilgiler veren bir eser olarak okunmaktadır. Eserde karısı Suna Eren’i öldüren Müeyyet’in varoluş süreci ile ilgili söylemler, çeşitli erkeklik tiplerini açığa çıkarmakta, cinayet eylemini değil ama katili hakkında birtakım hayal kırıklıkları yaratmaktadır. Eser de Müeyyet ve Suna Eren’in dışında, şehrin kenar mahallelerinden birinde oturan, kocası adam yaralamak suçundan dört buçuk yıla mahkûm, temizlik işçisi olan ve cinayeti ilk gören Gülayşe Çalışkan bulunmaktadır. Bunun yanında ataerkil söylemlerin sahibi, Müeyyet’in patronu Hayati Temiz, spor salonu sahibi Kerim Genç, meyhane sahibi İsmail Pala önemli karakterler olarak okunmalıdır. Ayrıca namuslu bir kadın olarak kendisine çizilen rol ve sınırların farkında olan, bunu kabullenen cinayet tanıklarından Sabahat Avcı ve erkek olma yolunda aşağılanmaktan korkma, korkuyor olmaktan utanma gibi duyguların esiri olan Müeyyet’in en yakın arkadaşı Sadık bulunmaktadır (Tunç, 1996, s. 47-71). Bu karakterler, söz konusu eserde; erkeklik, kadın olmak ve namus gibi çeşitli kavramlar üzerinde analiz yapmaya imkân vermektedir.

1. Cinnet Bahçesi’nde Zanlıy (Erkeği) Aramak

Erkeklerin sahip olduğu biyolojik cinsiyet ve niteliklerini gerekçe göstererek sosyal hayatta oynamaları gereken rolü ve nasıl hissetmeleri gerektiğini anlatan yönergeler toplamı (Uçan, 2012, s. 262) olan erkeklik anlayışı içerisinde, “Cinnet Bahçesi”nin zanlısını aramak, oldukça güç bir meseledir. Hatta katil zanlısı erkeğin itirafına rağmen... Erkeklik kimliği inşasında “Ben kimim?” sorusuna benzer biçimde “Katil kim?” arayışı da bir tür erkeklik nedir problemleri alanına sevk etmektedir. “Cinnet Bahçesi” de esasen edebî bir dil ve yöntemle erkek ve kadın temsili üzerinden bir cinayetin anatomisini açığa çıkarmayı gerekli kılmaktadır. Ayfer Tunç, “Cinnet Bahçesi”nde Suna Eren adlı bir kadının şüpheli ölümü üzerinden toplumsal yapı, kültür ancak daha çok toplumsal cinsiyet ve çeşitli namus algılarını farklı kişilerin ifadeleri üzerinden aktarmaktadır (1996, s.47-72). Cinayetin şüpheli olarak değerlendirilmesi katilinin kim olduğundan ya da cinayetin nasıl işlendiğinden kaynaklanmamaktadır. Öldürme eylemini ve ölümü şüpheli yapan, gerçeklerin ve itirafların tüm açıklığına rağmen cinayeti işleyecek erkeklik kurgusu ve inşasının yeterli davranış, jargon ve uygulamalardan eksik olmasına yönelik kabullerdir. Suna Eren kocası Müeyyet tarafından öldürülmüştür. Başlangıçta tüm olay örgüsü bu gerçeklikle ilgili herhangi bir şüpheye mahal bırakmasa da çifti tanıyan kişilerin ifadeleri, erkeklik tanımlamaları ve ‘normalde’ cinayet işleyen erkeğe yönelik algı düzeyleri, katil zanlısı konusunda şüpheler barındırmaktadır. Çünkü toplumun kodlarına göre oluşan erkeklik şekilleri, Müeyyet’in karısını öldürecek erkek ideal tipine uymadığını iddia etmektedir. En azından çift ile ilgili ifade veren kişilerin toplumsal cinsiyet kurgusu, Müeyyet’i katil erkek tipinden saymamakta; cinayet ise namus gibi birtakım kendilerince meşru kabul edebilecekleri sebeplerden mahrum olduğundan ‘anlamsız’ değerlendirilmektedir. Cinnet Bahçesi bu



bağlamda erkeklik tipeleştirilmesinin farklı kültür ve coğrafyalarda zorlaştırılmasından dolayı (Connell, 1987, s. 184), söz konusu yapı da erkekliklerin paylaştığı ve paylaşmadığı özellikleri gözler önüne seren bir kurgulama sürecidir. Maktul ve zanlı ile ilgili ifadeler, eylem ve kimlikler konusunda çeşitli tezatlıkları barındırmaktadır. Çünkü değerlendirmeler, olay yeri, cinayetin işleniş şekli ve tüm gerçekliklerin varlığına rağmen kadınlık ve erkeklik inşaları ile şekil kazanmaktadır. Suna Eren’in ölmesinden ziyade Müeyyet tarafından öldürülmesinin verdiği hayret, toplumsal cinsiyet kurgusuna ters düşen bir yapısal ‘hayal kırıklığına’ neden olmaktadır. Ayrıca söz konusu tezatlık; çeşitli etiket, isim ve davranış örüntüleri ile devam etmektedir. En başta, eserin cinnet ve bahçe kavramları dolayısıyla barındırdığı çeşitli yan ve derin anlamlar ile vahşi bir cinayetin Ferahevler Sitesi’nde işlenmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra cinayeti ilk gören ve eşinin hapiste olmasından dolayı sürekli evlerde temizlik işleri yapmak durumunda kalan Gülayşe Çalışkan’ın kişilik ve isminden kaynaklanan paradoks da zorlu bir var olma sürecini yine çeşitli tezatlık ilişkisi ile ortaya koymaktadır. Netice de söz konusu olay örgüsünde erkeklik ve kadınlığın biyolojik anlamları dışında kültürel, sosyal ve ideolojik anlamlar barındırmasından kaynaklanan birtakım soru işaretleri, tatmin olunmayan davranış kalıpları bulunmaktadır.

Bu bağlamda özellikle erkekliklerin aynı toplumda olsa bile farklı gruplar tarafından farklı muhteva ile tanımlandığı, bu tanımlama gayretinde kültür, psikoloji, birey, tarih gibi birçok olgulardan beslenildiği (Kimmel, 2004, s. 503) durumda “Cinnet Bahçesi”, 19 Eylül Pazartesi günü Gülayşe Çalışkan’ın Ferahevler Sitesi’nde temizlik için gittiği dairenin kapısını açmasıyla şekillenmektedir. Gülayşe; kocasının hapiste olmasından dolayı sürekli çalışmak durumunda olan, eli ağır, beceriksiz, geveze ancak bu sıfatlarının yanında güzel ve esmer bir kadın olarak tasvir edilmekte, kadınlık inşasında birtakım eksikliklerinin sanki dış görünüşü ile kapattığına ilişkin bir kurgu ile tahayyül edilmektedir. Gülayşe temizlik için dairenin kapısını açtığı anda şiddetli bir koku ile karşılaşmış, yatak odasına girdiğinde ise yatak odası takımının karyolasında, maktule Suna Eren’in, rengi limonküfü olmuş bir hâlde yattığını görmüş ve ölmüş olduğunu anlamıştır. Cesedin üzerinde bulunan irili ufaklı buz parçaları da bu kanaatini güçlendirince, Gülayşe çılgın atarak dışarıya kaçmış ve daire kapısının önünde bayılmıştır (Tunç, 1996, s. 47). Olay yerine gelen polis, vatandaş ve maktulü tanıyan kişiler, kocasının Suna Eren’in yanı başında sakince oturduğunu, cesedin üzerine kokmaması için buz koyduğunu ve öldürme eyleminde kullandığı eşarbi nizamı bir şekilde katlayıp hazır ettiğini görmüştür. Bu aşamaya kadar ölen, cinayeti işleyen, cinayetin işleniş şekli tüm gerçekliğiyle gözler önündedir. Ancak cinayet soruşturmasında Suna Eren ve Müeyyet’i tanıyan kişilerin verdiği ifadeler âdeta katilin kim olduğu üzerine şüpheler uyandırmaya neden olmakta, bir anlamda toplumsal cinsiyet kurguları içerisinde katil erkeği ve maktul kadını yeniden tanımlandırmaya muhtaç bırakmaktadır. Çünkü erkeklik ideallerinin yansıtıldığı, evrensel olmasa da erkekliğin belirli performanslara dayandığı bir yapıda Müeyyet, farklı bir etnografi içerisinde değerlendirilmekte; cinayet işleyecek yeteri erkeklik donanımından mahrum ve gerekçesiz kabul edilmektedir. Bu söz konusu ifadeler Müeyyet’i tanımlarken aynı zamanda çeşitli erkeklikler ile ilgili bilgi vermektedir.

2. Müeyyet, Farklı Bir Erkeklik

Toplumsal cinsiyet; genel anlamda dişilik ve erillikten farklı olarak ataerkil toplum yapısı tarafından belirlenen beklenti, tutum, eylem alanı ve davranışlar toplamıdır. Bu bağlamda ataerkil toplum yapısı tarafından belirlenen toplumsal cinsiyette erkek olmak, daha çok erkin ve varoluşun gerekli olduğu bir sistemi inşa etmektedir. Bu bir biçimlenmenin de adıdır. Erkeklerin



kurmuş olduğu veya kurmak zorunda kaldığı hiyerarşik düzenin oluşturduğu bir biçimlenmedir. Zamandan zamana ve toplumdan topluma değişen, muhtevası biçimlenen bir eylem alanı olsa da erkeklik olma hâlleri; kadınsı tüm özelliklerden kaçınma, başarı, statü kazanımı, güçlülük, güven ve bağımsızlık özellikleri, aynı zamanda şiddet ve cesaret bileşenlerine sahip bir yapı olarak tasvir edilmektedir (Scully, 2014, s. 99). Bu yapı aynı zamanda erkek olma yolunda ilerleme olarak bir ‘süreci’, hangi durumda nasıl bir tavır takınması gerektiğine yönelik de ‘örüntüyü’ somutlaştırmaktadır. Süreç ve örüntü doğru bir şekilde işlemiyorsa ya daha büyük erkeklikler tarafından düzeltilir ya da düzeltilemeyen durumda da farklı bir erkeklik kimliğine muhtaç bırakarak dışlanır. O hâlde erkek olmak, eril dilin gerektirdiği ölçüde sınırların farkına varmak, hiç bitmeyen beklenti ve denetim mekanizması içinde yapılandırmayı gerektirmektedir. Hiçbir erkek, kendiliğinden erkek kalmaz. Erkeklik, sıkı sıkıya uyulması gereken bir akittir. Emek ister (Türker, 2004, s. 101). En önemlisi eril dilin öğrenmek olduğu bu yapıda, erkeğin farklı modellerle mücadelesi ve içsel dürtüler, diğer insanlarla olan ilişkileri, onun kendini, erkekliğini kanıtlamak için vazgeçilmez aşamaları olarak görülür. Öyle ki bu süreçte erkeğin kadından farklı olarak inşa sürecinde ayrılık merhaleleri ve atması gereken adımlar bulunmaktadır. Bu kurgulama sürecinde eksik atılan adım ve örüntü noksanlığı erkekliğin inşasında çeşitli problemleri alanları ortaya çıkarmakta ve yeniden bir inşa sürecinde yeni bir kimlik kazanımı şeklinde tezahür etmektedir.

Dolayısıyla toplumsal bir inşa olarak erkekliğin çoklu yapısı söz konusudur ve bir kültürden diğerine hatta bir erkeğin yaşam süresince erkekliklerin farklılık gösterdiğine ilişkin çıkarım söz konusudur (Hacısoftaoğlu ve Bulgu, 2015, s. 114). Sosyal yapı içerisinde iktidar ilişkilerine bağlı olarak şekillenen hiyerarşik yapılanma da hegemon olan erkeklik, diğerlerini dışlama ve ikincil konuma sürüklenme gücüne sahiptir. Baskın olan bu erkeklik türü öteki üzerinden kendini kurgularken toplumdaki yüceltilmiş erkeklik ile egemenlik ve baskı yapısı oluşturulmakta, aynı zamanda kültürel ideal ile kurumsal güç birleşmektedir. Neticede erkeklerin kadınlar üzerinde baskın olmasını sağlayan tutum ve davranışlara benzer şekilde egemen erkekliğin diğer erkeklik biçimlerinden farklı olmasını sağlayan bir varoluş süreci mümkün olmaktadır. Bu da erkeklerin kadınlar üzerinde tahakkümüne benzer ölçüde farklı erkeklik grupları üzerinde yeni bir tahakküm ilişkisinin oluşmasını sağlamaktadır (Connell, 2002, s. 89). İşte tam olarak “Cinnet Bahçesi” de hegemonik ve egemen olan erkeklikler, cinayet eyleminde baskın ve birincil konuma sahip olan Müeyyet’in, erkeklik kurgusu ve inşası içerisinde tahakküm altında ezilen bir erkekliğe sahip olduğunu ve egemen erkeklik türleri dışında nitelendirildiğini belli etmektedir. Çünkü egemen erkeklik biçimleri Müeyyet’i, tüm cinayete ilişkin gerçekliğe rağmen, cinayet eylemini yerine getirebilecek erkeklik şemasından dışlamakta, toplumsal cinsiyet kurgusu içerisinde cinayeti şüpheli bir tarafa çekmektedir. Onlar için katil erkek, cinayet işleyecek erkeklik jargon ve ‘duruşundan’ uzak, cinayet eylemi ‘meşru’ bir sebepten yoksundur.

“Cinnet Bahçesi”nde ideal erkekler olarak tasvir edilen, en azından kendilerini en olması gereken ve en el üstünde tutulan erkeklikler olarak sunan görgü tanıklarına göre Müeyyet, farklı ve onların zihninde yeni bir erkeklik şeması ile açıklanmalıdır. Fiziksel, ruhsal dayanıklılık ve bağımsızlık gibi egemen erkeğin sahip olması gereken özelliklerden uzak değerlendirilen Müeyyet, bu açıdan katil olarak tasvir edilmemekte ya da bu bir hayal kırıklığı şeklinde ifade edilmektedir. Müeyyet’i işe alan ve onun farklı, acayip olduğunu dile getiren Hayati Temiz’e göre Müeyyet; kravat takan, havalı, kıyafetinde tek bir leke olmayan, elleri, tırnakları fazla temiz, gıygıylı müzik dinleyen farklı bir erkektir (Tunç, 1996, s. 52). Erkeği belli bir kalıba sokan hegemonik erkeklik, Hayati Temiz üzerinden oldukça net bir biçimde tasvir edilmektedir.



Çünkü hegemonik erkeklikler farklı erkekliklerin, sanki mümkün değilmiş gibi empoze edildiği söylemlere sahiptir. Bu bağlamda kendilerinin yani kendisi gibi erkeklerin gece hayatını sevdiğini, sık sık dışarı çıktığını, pavyona gittiğini, erkek erkeğe de zaman geçirdiklerini dile getirirken, Müeyyet’in bu tarz davranış kalıplarından uzak olmasını tuhaf olarak karşılamakta, onun farklılığına vurgu yapmaktadır. İdeal bir tip olarak hegemonik erkeklik, toplumdaki çoğu erkeğe salık vermek suretiyle ulaşılması güç bir hedef olarak konumlanmaktadır. Bu bağlamda Müeyyet, ideal erkek olan Hayati Temiz için farklı, toplumsal cinsiyet örüntüsü içerisinde de ‘madun’ erkektir. Çünkü madun erkeklik biçimleri hegemonik erkeklik biçimi ile zıtlık içindedir (Groes-Green, 2009, s. 289). Fiziksel, ruhsal olarak güçlü, özgüven sahibi, sosyalleşen, statü sahibi egemen erkeklik karşısında, güçsüz, itaatkâr ve sessiz bir erkeklik inşası ve varlığı söz konusudur. Madun erkeklik, erkeklik hiyerarşisinde en alt basamakta bulunmaktadır (Connell, 2019, s. 79). Bu bağlamda Hayati Temiz, Müeyyet’in acayip bir erkek olmasına rağmen cinayeti duyduğunda şok olduğunu ifade etmektedir. *Üç dört sene olmuştur herhalde benim yanımda çalışmaya başlayalı. Valla şoke oldum duyunca. Tamam, acayip bir adamdı, kabul ama? Ne bileyim...*(Tunç, 1996, s. 51).

3. Erkek Demek Bilek Demek

Öteki üzerinde baskıya dayalı üstünlük olarak özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan egemenlik veya hegemonik ilişki, sadece kadınlar ile değil diğer ya da farklı erkekliklerle de ele alınmalıdır (Connell, 2016, s. 269). Müeyyet, hegemonyanın kurulması adına gerekli olan toplumsal norm ve kültürel politikalar üretme, bunları içselleştirme ve söz konusu hegemonyal yapının bekasını garanti altına alma mecburiyetinde başarısız, aynı zamanda yetersiz addedilmektedir. Tahakkümü yaratan toplumsal ilişkilerin meşrulaştığı bir inşa sürecinde kadın ve erkek arasındaki ilişkinin muhtevasına benzer ölçüde, egemen erkek ile diğerlerinin ilişkisi, tıpkı yasalastırılmış ideal bir kimliğin varlığı çerçevesinde ele alınmaktadır. Suna Eren’in ölümü ile sonuçlanan süreçte, tanıkların ifadeleri çerçevesinde cinayet suçundan neredeyse aklanmış Müeyyet, egemen erkeklik değerleri ve erkek olma kabiliyeti noktasında âdeta lince uğramakta, bu durum kara bir leke gibi üzerine yapışmaktadır. Çünkü Müeyyet ile ilgili ifade veren başka bir tanık (erkek), en başta erkekliğin inşası için sağlam bir bileğe, erkeğin karısını öldürmesi için de belli ‘meşru’ nedene sahip olmak gerektiğini düşünmektedir. Bu tanığa göre erkek demek bilek demektir. Uzak Doğu sporları kulübünün sahibi olan Kerim Genç, her delikanlının bilmesi gerek diyerek memleketin erkeklerine dövüşmeyi öğreterek, âdeta erkeklerin kimlik inşasında, güçlü bir erkeklik vurgusunun ihtiyacını gözler önüne sermektedir. Çünkü bu, zorlu erkeklik inşasını aşabilmenin şartlarından biridir (Barutçu, 2013). Bir diğer gereklilik, yüceltilmiş, öne çıkarılmış erkeklik ve kahramanlık söylemlerinin ön plana çıkarılmasıdır (Thoma, 2011). Kerim Genç, Müeyyet’in babasının önceden mert, delikanlı bir erkek olmasına rağmen Suna Eren’i gelin olarak almasının erkekliğini bozduğunu düşünmektedir. Çünkü Suna Eren; adı çıkmış, namus bağlamında kirliliği çağrıştıran bir kadın olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda kültürel taksonomilerde erillğe atfedilen üstünlük ile kadınların toplumsal statüsünü (en azından namuslu ya da namussuz olmak gibi) erkeklerin çıkarlarına uygun biçimde davranmaya bağlayan inşa süreci (Bourdieu, 2015, s. 60), Suna Eren’in aleyhine sonuçlanan bir yapıya müsaade etmektedir. Bu yapı maktul Suna Eren’i, cinsel ve ahlaki roller çerçevesinde namussuz bir kimlik ve algıya ulaştırırken, kadın olarak başkasının (erkek, aile, toplum) dolayısıyla Müeyyet ve babasının şerefî, statüsü, ahlaklı ve namuslu-namussuz olmasının bir aracı hâline getirmiştir.



Müeyyet ve babası, tahakküm ilişkileri çerçevesinde egemen-hegemonik olarak kabul edilen bir erkek (Kerim Genç) tarafından 'ideal olmayanlar' olarak kabul edilmektedir. Çünkü erkeklerin kadınlar üzerinde baskın olmasını sağlayan davranış ve tutumlar, aynı zamanda hegemonik erkekliğin diğer erkeklik biçimlerinden ayrılmasına neden olur. Yani Connell hegemonik erkekliği, erkekliğin hâkim, kadınların tabi durumda olduğu düzeni tarif etmek için kullandığında, sadece erkeklerin kadınların üzerindeki tahakkümünü değil, aynı zamanda farklı erkeklik grupları arasındaki tahakküm ilişkilerini anlamaya yönelik ipuçları verir (Connell, 2002, s. 90). Baskın erkeklik nitelikleri taşımayanların toplumsal cinsiyet düzeninde alt soralara itildiği bir yapıda Müeyyet, Kerim Genç tarafından 'karı kılıklı' olarak tanımlanmaktadır. Bu bir içsel hegemonyanın yani bir grup erkeğin diğer erkekler üzerindeki hâkimiyeti olarak okunmalıdır. 'Müeyyet'in babası için de mert, delikanlı adamdı, ama sonradan bozuldu derler. Doğrudur. Bozulmasa adı çıkmış bir karıyı gelin diye alır mı? Neyse günahı boynuna.' (Tunç, 1996, s. 60). Erkeklik bağlamında ve iktidar hiyerarşisinde tahakküm gücü, diğer erkeği günah sahibi olarak açıklamaktadır. Günahı, içsel hegemonik çerçevede tam anlamıyla erkek olamamasıdır. Cezası ise diğer olarak etiketlenmek dolayısıyla ötekileştirmektir. Baskın olarak belirlenen erkek (sporcu kimliği ile ön planda olan), en iyi erkek niteliklerini sıralayarak, erkeğin nasıl olması gerektiği üzerine hükümde bulunmaktadır. 'Eller ekmek hamuru gibi yumuşacık. Erkek dediğin harbi olacak, delikanlı olacak, cesur olacak, bileğine güvenecek, haysiyetli, şerefli olacak, şerefine, haysiyetine, ismine, şanına, namına leke sürdürmeyecek, gerekirse elini kana bulamaktan çekinmeyecek. Yerine göre saygı hürmet bilecek. Öyle değil mi ama? Erkek dediğin başka ne ki?' Fiziksel güce vurgu yaparak inşa edilen hegemonik erkeklik, diğerlerini ezmek gibi bir hakkı elinde tutmaktadır. Aslında bu, irade, şeref, cesaret, soğukkanlılık, dayanıklılık, disiplin gibi normatif erkeklik olarak tanımlanacak erkek erdemi olarak anlam bulmaktadır (Nagel, 2016, s. 69). Dolayısıyla erkeklik, erkeklerin yaptığı eylem alanı olarak kabullenmelidir, aksi hâlde erkekler için kadınsı biçimde davranmak erkeklik ideallerini yerle bir edebilir (Nagel, 2016, s. 71). Sporcu ve güçlü erkek olarak betimlenen tanık, Müeyyet'i yumuşak olarak tanımlarken, erkek gibi dövüşmediğini, korkak olduğunu, erkek gibi rakı içemediğini bir karşıtlık ilişkisi üzerinden açıklamakta ve erkeklikler içinde rekabet alanının kendilerini tanımlama noktasında önemli olduğunu haykırmaktadır. 'Müeyyet denen bu herif de ödleğin teki, iyi mi? Ben, kim lan bu yumuşak diye bir çıkışınca, bizim delikanlılar bunu alaya almaya başlamışlar (Tunç, 1996, s. 60). Herife zaten uyuzum, bir de meyhaneye gelmiş. Ulan sen kim, erkek gibi rakı içmek kim be?' (Tunç, 1996, s. 61).

Connell için hegemonik erkeklik, erilliğin kültürel kurgulanışı ve toplumsal cinsiyet temelli iktidar analizi için önemli bir araçtır. Bu esnada erkekliğin eşitsizliklere dayalı, baskıcı toplumsal ilişkiler sistemini sürdürmesi ve denetim altına alması adına şiddet önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü şiddet hegemonik erkeklik içinde araçsal bir pratiktir (Yarar, 2015, s. 91). 'Bunların keyfi kaçtı, kalktılar. Kesersin önlerini, var mı ulan öyle karı gibi kaçmak? İş büyüdü. Biri bir tokat atmaya yeltense, halledeceğim ama ellerini kaldırmıyor korkak deyyuslar. Karı gibi vır vır ediyorlar sadece. Erkek adam olsaydın, bu rakıyı ağzından dökürmezdin. Ölümüne dövüşürdün benimle. Anladın mı?' (Tunç, 1996, s. 61). Şiddet bu aşamada erkeklik ve iktidar ilişkisi çerçevesinde ayrılmaz bir parça ve performans olarak algılanmalıdır. Erkekliğin yeniden üretim süreci ile ilgili kültürel performanstır. Hegemonik erkekliğin düşlediği toplumsal düzene ve tehdit olarak gördüğü tüm unsurlara karşı işleyen sosyal bir performanstır ve bu performans, üstünlük, ayrıcalık ve avantaj sağlama vasıtası olarak işlev görmektedir. Esasen erkeklik icrasındır. Bu icra ve izah, hem erkeklik kimliğinin kuruluşunun bir unsuru hem de hegemonyasını kaybetmek istemeyen kültürel inşanın korku, endişe ve yeniden üretimidir. Söz



konusu korku ve endişe erkeklikten ihraç edilme, gruba kabul edilmeme gibi unsurlarla var olur ve şiddeti erkekliğin bir parçası olarak karşımıza çıkarır (Nagel, 2016, s. 88). Neticede Müeyyet, tüm kanıt ve gerçeklere rağmen, toplumsal cinsiyet örüntüleri ve tanıkların erkekliğin inşa süresinde tecrübelerine bağlı olarak katil zanlısı kimliğinden uzaktır.

4. Yitip Giden Erkeklik ya da Erkeklikten Kaçış Olarak Erkeklik

Erkeklik inşası, bir rekabet hâli, devamlı meşruluk arayışı ve diğerleri üzerinde iktidar kurma gayreti ile sürmektedir. Doğumdan başlayan bu süreç, dilin öğrenilmesi, sünnet olmak, askerlik yapmak, evlenmek, sözü dinlenir biri hâline gelmek gibi aşamaları barındırmaktadır (Bozok, 2011, s. 73). Sünnet, askerlik, iş bulma ve evlilik, erkeklik varoluş süreci ile ilgilidir (Selek, 2010, s. 19). Bu aynı zamanda başarılı erkek tanımlaması için gerekli niteliklerin de sıralanışıdır (Nagel, 2016, s. 70). Neticede dölleyen, koruyan, geçindiren adam olarak bir kimliğe kavuşmasının gerekli adımları kabul edilmektedir. Erkek olmak adına varoluş süreci, duygu, istek ve rollerin yerine getirme zorunluluğu ile bir tutum şekline dönüşmektedir. Güç, akıl, şiddete başvurma, rekabet becerisine sahip olma, risk alabilme ve kahramanlık erillğin karşılığı olarak betimlenmekte, kadınsılık ise tam tersi pasiflik, barışçıl olma ve duygusallık ile açıklanmaktadır (Sancar, 2009, s. 29). Kadın gibi olmamak, kadına ait özelliklerin dışlanması erkeğin cinsel kimliğini koruması adına gereklidir (Özbay ve Baliç, 2004, s. 92). Dolayısıyla kadınlık niteliklerinin reddidir (Nagel, 2016, s. 65). Bunun yanı sıra erkeklerin erkekliklerini diğer erkekler nezdinde kanıtlaması ve o erkeklerden onay alması gereklidir. Sürekli kendisini kanıtlaması gereken bir inşa sürecinin karşılığıdır. Müeyyet, erkek olma yolunda yapması gereken çok şeyden uzak kalmış, bir tür sorumlulukları yerine getirememiştir. Bunun sonucunda erkeklik adına nasıl bir tavır takınması gerektiği noktasında eksik kalmıştır. İktidar ilişkisi bağlamında egemen olan erkeklerin dışladığı, öteki olarak kabul ettiği Müeyyet, daha büyük erkekler tarafından diğer kategorisinde konumlandırılmıştır. Erkeklik yolunda tökezleyen Müeyyet’in, kendisi gibi inşa sürecinde başarısız sayılan bir başka varoluş gayretinin yüzü olarak Sadık Yılmaz ile ‘erkek olma yolunda’ kesiştiği fark edilmektedir. Sadık Yılmaz, cinayet soruşturmasında dinlenen ve Müeyyet’in yakın arkadaşı olarak bilinen, kimsesiz, yetiştirme yurdunda büyüyen, sıradan bir memur olarak tasvir edilmektedir. Sadık kendisini; ‘*Bir adım vardır, bir de geçmişim. İki de çeşitli resmî dairelerde, resmî evrakın üzerinde yazılı birtakım kelimelerdir. Nüfus dairesinde, askerlik şubesinde, memur sicil defterinde, muhtar kayıtlarında. Kimse için bir anlamı, ben bu adı tanıyorum, bu falanca değil miydi dedirtecek bir yanı yoktur. Adım da kalıbım kadar silik, soluk ve sıradandır*’ şeklinde tanımlamaktadır (Tunç, 1996, s. 65).

İflah olmaz bir korkak olduğunu söyleyen Sadık, insanlardan, hayattan, şehirden ama en önemlisi genç erkeklerden korktuğunu, onları birer tehlike unsuru olarak gördüğünü yinelemektedir. Kendisine fiziksel olarak benzeyen çok erkeğin olduğunu ama silik olması dolayısıyla kimsenin kendisini tanımayacağını düşünmektedir. Bu aşamada belirsiz olan ve belirli kriterlere dayanarak çeşitli pratikler içeren erkeklikler, bir başka hâl ve durumu kapsayan erkekliklerin oluşumuna neden olmaktadır. Böyle bir izahın sonucu farklı cinslerin oluşumuna yol açan toplumsal pratikler aynı zamanda farklı erkeklikler arasında iktidar ilişkileri bağlamında da bir var olma mücadelesine yol açmaktadır. Bunun sonucunda erkeklik, kadınlar ve diğer erkekler arasında iktidar sahibi olmak ve iktidardan yoksun olma hisleri ile çeşitli erkeklik hâllerinin oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu tam olarak Müeyyet ve Sadık’ın artık erkeklikten kaçış olarak belirli bir mecra ve alanda, hatta varoluş sürecinde birlikteliğini işaret etmektedir. Onlar, ataerkil iktidardan fazla pay alamayan farklı erkeklik şeması içinde konumlanmaya mecbur bırakılmış erkeklerdir. Çünkü onlar, hegemonik erkekliğin ‘genç, kentli,



beyaz, heteroseksüel, tam zamanlı bir iş sahibi, makul ölçülerde dindar, spor dallarının en azından birisini başarılı olarak yapabilecek düzeyde aktif bedensel performansa sahip erkeklerin temsil ettiği erkeklik' (Sancar, 2009, s. 30) olarak tanımlandığı inşa sürecinde epeyce eksiği bulunanlardır. Ayrıca özellikle Sadık'ın toplumsal cinsiyet kimliği inşasında korku, sessizlik ve utanç duyguları homofobi olarak erkeklik inşasına neden olmaktadır. 'Piyasa erkekliğinin' dışında kalan bu kimlik, hanım evladı olmak, önemli biri olamamak, sağlam duramamak ve risk alamamak niteliklerinden dolayı geçerli modele ulaşmayı engellemektedir (Kimmel, 2013, s. 95-96). Erkeklik noktasında en önemli duygunun korku olduğunu söyleyen Kimmel, erkeklerin diğer erkeklerden korktuğu bir sırrı açığa çıkarmaktadır (2013, s. 98). Bu korku erkeklik analizi içerisinde homofobi olarak açığa çıkmaktadır. Çünkü homofobi erkekliği elinden alınacak korkusu ile yeterince iyi olmamanın açığa çıkma korkusu ile alakalıdır. Aynı zamanda diğer erkeklerin bu korkuyu görmesi ihtimaline karşı da bir korku olarak anlaşılmalıdır. Sadık, tam olarak bu korkunun esiridir, ürkek duruşu ise bu korkunun ortaya çıkmasına ilişkin endişesinin neticesidir. *'Kimseye görünmeden parka girdim. Belki de evhamdı benimki. Belki istesem de görmezlerdi. Bilmiyorum. Ama bildiğim şuydu, insanlarla içli dışlı olmak istemiyordum. Çünkü insanlarla içli dışlı olunca, insanın içi dışı kalmazdı, onların olurdu.'* (Tunç, 1996, s. 67). Aslında Sadık'ın, Müeyyet'in cinayet dosyası için ifade verirken bu tarz ifadeleri kullanması, kendisi gibi gördüğü Müeyyet'in katil olarak nasıl adlandırdığına ilişkin hayretini gözler önüne sermek içindir. O da kendisi de öldüremezdi, en azından öldürmemeliydi. Çünkü sadece Müeyyet ile arkadaşlık ettiğini, onu anlayan tek kişinin Müeyyet olduğunu ve zaman geçirmek için insanlardan uzak yerler seçerek sohbet ettiklerini ifade etmektedir. Erkek olma yolunda aşağılanmaktan korkma, korkuyor olmaktan utanma duyguları, utanç, sessizlik ve içe kapanma şeklinde tezahür etmektedir. Müeyyet onun için bu duyguları açık bir şekilde anlayacak tek kişidir. *'Olmayan insanlar üstelik belki de içinizde azar azar yaşayan, azar azar öldürdüğümüz... İkimiz de içimizde kuruyan ağaçları yeşertmek, üstümüze yürüyen bir dünyada, gizli galibiyetimizi sadece birbirimize ilan etmek istiyorduk.'* (Tunç, 1996, s. 68). Bu bağlamda Sadık için de Müeyyet tüm kanıtlara ve gerçeklere rağmen katil değildir, olmamalıdır. Neticede öteki olarak tanımlanmış kişilik ve kimliklerden uzaklaşma, kadınsılıkla alakalı olandan kaçış ve eşcinsellikten 'korkma' gibi değerlerle tanımlanan erkeklik, tek erkeklik modelinin dışında çoklu erkeklik modellerinin zaman ve mekân içinde farklılık gösterdiği anlayışıyla sağlam bir zemine oturmaktadır (Kimmel, 2013). *'Yazdığı şiirleri okuyordu bana Müeyyet Abi. Bir şeyler oldu. Birileri sarhoştı, hatırlamıyorum. Akrep kuyruğu gibiydi bir adamın elleri. Beş kuyruklu bir akrep, alabildiğine zehirli. Gözlerimi kapattımsa da ağzımda çürük elma tadı vardı. Müeyyet Abi'yi bir daha görmedim. İçimdeki ağaç yeşermedi.'* (Tunç, 1996, s. 68). Müeyyet'i farklı ve bir kaçışın içinde olarak değerlendiren diğer bir tanık, Müeyyet'in ara sıra gittiği meyhanenin sahibi, İsmail Pala'dır. Katil zanlısını, üstü başı temiz, kendi hâlinde, sessiz, başka türlü bir adam olarak değerlendiren meyhane sahibine göre, cinayeti Müeyyet işlememiştir. *'Mümkünü yok, olamaz. Gözümle göreyim boğduğunu, gene inanmam. Başkası yapmış, onun üstüne atmıştır. O ince ruhlu, zarif, efendi adam katilse, ben bin kere katilim.'* (Tunç, 1996, s. 71). Çünkü Müeyyet, onun içinde katil olacak erkeklik jargonundan, duruşundan ve kurgusundan oldukça uzaktır. *'Sen Müeyyet Bey derdim, buralarda değil Kınalıada'da Zafir'in, Beyoğlu'nda Panayot'un, Balat'ta Yasef'in, Pendik'te Koço'nun, Kavak'ta Berç'in yerinde içecek adamsın. Sen bu muhabbetinle, bu inceliğinle, meyhaneler tarihine geçmiş yerlere yakışacak adamsın.'* (Tunç, 1996, s. 69-70).



5. Erkekliğin Yeniden Üretim Sürecinde Erkek Namusu, Kadın İffetini

Kamusal gerçekliğini kadın ve erkeklik üzerine inşa eden namus olgusu, bilhassa geleneksel kabul edilen aile ideolojisi ve yapısının dayatmasıyla kadınlara atfedilen cinsel ve ahlaki roller bütünü olarak anlaşılmaktadır. Bu bağlamda namus, sadece kadınlığın değil aynı zamanda erkekliğin de ne olduğunu kurgulamak ve davranış normlarını ortaya koymak adına önemli bir alanı temsil etmektedir. Netice de aile kurumunda mutlak güç olan erkek ve buna müteakabil kadın rolleri, namusu evin içi ve mahremiyeti olarak inşa etmektedir. Namus, belirli ahlaki ölçütleri olan, birtakım rolleri barındıran ve sadece cinsel ilişkiyle sınırlı olmayan, ayrıca erkeğin kontrolüne meydan okuma fırsatını sınırlayan bir anlayıştır. Kavram iffet ve doğru olmak gibi bir çağrışımdan beslenmektedir. Kadınlığın ve erkekliğin ne olduğu üzerine yorum yapma kabiliyetine sahip olan olgu, özellikle eylemlerin ve ilişkilerin talimatlar doğrultusunda oluşmasına fırsat tanımaktadır (Sen, 2014, s. 64). Doğru cinsellik ya da uygun evlilik hususu, bazı kısıtlamalar şeklinde cereyan etmekte, namus ve iffet bu doğrultunun bir sonucu olarak toplumsal yapıda yer bulmaktadır. Namus, ataerkil yapının kadını ve onun bedenini kontrol etmek ve dahası sahiplenmek suretiyle kısıtlama şekli olarak anlam kazanmaktadır (Sen, 2014, s. 64-65). Kadını mahremiyet içerisinde, hane (ev) sınırında tutmayı amaçlayan namus, kadının ahlak ve iradesine bağlı bir süreç ürünü olarak da değerlendirilir. Bu yüzden başkasının yani erkeğin veya toplumun şerefi, statüsü ve namuslu olmasının aracı, kadın olarak tasarlanmaktadır. Neticede kadın, bedenine sahip olan aile ve topluluk tarafından korunması gereken, bazen utanca neden olan bir unsurdur (Hoyek, 2014, s. 126). Bu nedenle erkek, namus gibi bir olgu ile kadın ve kadının iffetini kontrol altına almaktadır. Neticede namus erkeklerin kazanacağı, ancak kadınların kaybedeceği bir kavram olarak anlaşılmakta, erkeklerin sorumluluğuna düşen bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Namus erkeğin, iffet ise kadının sorumluluğundadır. Çünkü kadın iffetli olduğunda erkeğin namusuna, şeref ve haysiyetine halel gelmeyecek, buna yönelik endişe ortadan kalkacaktır. Bu bağlamda toplumsal yapı da çeşitli davranışların sergilenmesinde erkek daha özgür, kadın ise iffetli olmak zorunda kabul edildiği için daha kısıtlıdır.

“Cinnet Bahçesi”nde Suna Eren’in ölümü namus, kıskançlık gibi nedenlere bağlanmadığı için inanılır bir meşru sebepten yoksun addedilmektedir. ‘*Ortada namus, kıskançlık, para, miras, vesaire gibi somut ve inanılır nedenler olmadığına göre ki yapılan araştırmalar olmadığını ortaya çıkarmıştı, katil maktuleyi niye öldürmüştü? Katil bu cinayeti bir cinnet anında işlediyse, nasıl olmuştu da cesedin kokmaması için üzerine buz koymayı akıl etmişti?*’ (Tunç, 1996, s. 49). Bu bağlamda namus, cinayet için geçerli ve haklı bir sebep olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda kadın bedeni, erkek egemen güç tarafından sınırlandırılmış, doğrusu toplum tarafından kontrol altına alınmış bir fenomen hâlini almıştır (İnceoğlu ve Kar, 2010, s. 65). Ataerkil yapı içerisinde belli denetim altında tutulan kadın bedeni, bekârken babasının ailesine, evliyken kocasının ve kocasının ailesine tabi olarak anlaşılmakta ve sorumluluk kadın dışında başka aktörlere yüklenmektedir. Cinayet tanıkları içerisinde bir erkeğin namus üzerinden Suna Eren’den ziyade babasına ve kocasının ailesine yüklenmesi bu durumu açıkça göstermektedir. ‘*Ölen kadını tanımam, ama vaktiyle babasını tanurdım. Pek makbul bir adam değildi. Mal mülk sahibiydi ama şerefsiz bir herif. Kızını Müeyyet’e vermeden önce, bir subay alacakmış da, almamış diye bir dedikodu çıktıydı. Hayal meyal hatırlıyorum. Yirmi sene evvelki mevzu. Ama kızını ne gördüm ne konuştum. Müeyyet’in babası için de mert, delikanlı adamdı, ama sonradan bozuldu derler. Doğrudur. Bozulmasa adı çıkmış bir kızı gelin diye alır mı?’* (Tunç, 1996, s. 59-60). Bu bağlamda kadının ahlaklı ve namuslu olmasının vazifesi bir sözleşme gibi toplum tarafından erkeğe verilmiştir. Kadın cinselliğinden



duyulan korku kadının, erkek akrabaları tarafından ‘dizginlenmesini’ gerekli kılmıştır. Dolayısıyla maktul Suna Eren iffetli olmak gibi sorumluluk alanını kaybetmiş olsa da erkeklerin görevlerini yerine getirmemesinden dolayı şeref ve gururlarının zedelenmesi kaçınılmaz olmuştur. Toplumsal yapıda bir bakıma yaptırımı uğramışlardır (Pope, 2006, s. 109).

Namus ve iffet bağlamında kadının ataerkil yapı tarafından belirlendiği, ancak erkeğin de belirli sorumluluklarla sarmalandığı bir yapı mevcuttur. Kadınların belli amaçlar ile tanımlandığı alanlar, sınırlandırılarak yeniden üretime muhtaç olmaktadır. Bu alanların en önemlisi hane içi, mahremiyetin sınırlarının belirlendiği evin içidir. Toplum içinde sahip olduğu roller de bu sınırlar dâhilinde belirlenmektedir. Bir bakıma kadınlık rolleri kazanılır, toplum tarafından yerine getirilmesi beklenir. Beauvoir; kadın olarak doğulmaz, zamanla kadın olunur, düşüncesi ile bunu desteklemiş ve kültürel bir oluşum süreci ile açıklamıştır (Beauvoir, 1993). İçkinlik tanımlaması ile olayı aydınlatma çabası içinde olan Beauvoir, içkinliğin keyfinin ancak ataerkil yapı içerisinde erkeklerin ayrıcalığı olduğunu, kadının içkinliğinin tarihsel bir biçimde atıklaştırılma tarafından belirlendiğini ileri sürmektedir (Direk, 2018, s. 49). Dolayısıyla ataerkil sistemin hegemonikliği, söylemler aracılığıyla zihinleri kontrol ederek yeniden üretime katkıda bulunmaktadır (Gramsci, 1985). “Cinnet Bahçesi”nde katil ve maktülü tanıyan en yakın kişi, Sabahat Avcı’nın söylemleri, maruz kaldığı ataerkil kuşatılmışlık, cinsiyetçiliğin yeniden üretime destek vermektedir. *‘Bütün gün evdeyim, bütün gün, bütün gece, bütün hafta, bütün sene. Erkenden kalkarım, beyimi işe yollarım büyük kızımın oğlumu okula. Sonra bulaşık yıkarım, çamaşır yıkarım. Yemek pişiririm akşamlara kadar. Hep güzel sofralar kurarım, kendim seyreder, kendim severim. Geceleri, karanlıkta ellerimi okşarım. Ellerim, benden daha çabuk yaşlanmışlardır, bu yüzden mi sizler uyku arasında bilemem. Ellerime çok acırım.’* (Tunç, 1996, s. 55). Tarihsel süreç, kadın ve erkeklik arasında oluşan eşitsizlik durumunun ve namusa yüklenen eril tahakküm toleransının, doğal ve biyolojik olarak cinsiyet farklılıklarından başlayarak, yapıyı da içine alan toplumsal cinsiyete doğru işlediğini göstermiştir. Sonuçta ataerkillik, erkeklerin kadınlar üzerinde üstünlüğünü ve kadınların ikincilliğini savunmaktadır. Kadını bağımlı cinsiyet olarak kurgulayan bu yapı, erkek hâkimiyetlerinin çeşitlerinin toplamı şeklinde anlaşılmalıdır. Tabi olmak, yetinmeyi bilmek, en azından bilmeyi öğrenmek, kadının rol ve statüsü ile alakalı alanın belirlenmesi açısından önemlidir. Bu durum bir nevi ataerkil pazarlığın göstergesidir. Çünkü ataerkil pazarlık, her iki cinsin razı göstermesine bağlı olarak kimi zaman değişebilen ve yeniden üretilen bir ilişki ağı olarak kabul edilmektedir (Kandiyoti, 2013, s. 114). “Cinnet Bahçesi”nde Suna Eren’in cinayetinin tanığı ancak ataerkil sistemin kurbanı olan Sabahat, ataerkil söz konusu pazarlık içinde yetinmeyi öğrenmiş, rıza göstermenin tek yolu olduğuna ikna olmuştur. *‘Unut bunları Sabahat dedim kendime. Katın var dedim, fayans kaplı mutfağın var, elektrikli şofbenin, Hereke halıların, cezven, şekerin, kahven, üç çocuğun var dedim. Kocan var, kocanın dostu var, kırmızı, sert, kabuklu ellerin de var ama olsun dedim. Yıllar var ki bir sabah, güneş doğarken şehirlerarası bir otobüsten inip mola yerinde, soğuk suyla yüzünü yıkamadın, bir çay içmedin, ürperip sırtına hırka almadın, yıllar var ki güzel bir söz duymadın gece yarısı, saçlarını sevmedin yıllardır, ama olsun dedim. Televizyonun var, önünde yaşanacak yılların var, çocuklarının mürüvvetleri var dedim’* (Tunç, 1996, s. 56). Mevcut yapı, erkekler tarafından kurulan, kadınların ise erkeklerin kuralları belirlediği alan içerisinde hareket kabiliyetine ve sınırların önceden belirlenmiş davranış örüntülerine uyma zorunluluğunu çağırılmaktadır. Ataerkilliğin erkeklik olgusuyla ortaya çıktığı, erkekliğin zarar görmesi ihtimali ile ataerkil sistemin çökeceği kabulü, kadın (Sabahat) tarafından da içselleştirilmiştir.



Sonuç Yerine: Zanlı Bulmak

Erkeklik dünyasında konumun sabitlenmesi gibi bir şey söz konusu değildir. Kadınların özel bir alanda sınırlandırılması ile erkekliğin daha belirgin ve görünür bir alana sahip olması, kamusal hayat içerisinde eril dili kullanmak suretiyle yeniden üretimin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu yeniden üretim ihtiyacı, sürekli kendisini kanıtlamaya çalışan erkekliklerin varoluşu ile ilgilidir. Bir bakıma erkeklikler kimliklerini, dışarıda olanlar (constitutive outside) üzerinden kurar. Bu, kadın ya da diğer erkekler olabilir. Müeyyet, diğer-dışarda olanlar sınıfındadır. Bu nedenle “Cinnet Bahçesi”, ayrıcalıklı konumdaki erkeklikler veya yetkisi olan erkeklerin, başka erkekler ya da bütün kadınlar üzerinde tahakkümünün anlam kazandığı bir alandır. Aynı zamanda “Cinnet Bahçesi”, erkeklerin birbiri üzerinde egemenlik kurduğu ordu, kışla benzeri bir mütakabiliyet alanı olarak anlam kazanmaktadır. Bu alan kendi başlarına kaldıklarında daha kırılabilir olan erkeklerin, grup içindeyken eril dile büründüğü, erkek görünme çabasında olduğu bir alandır. Başlangıçta, bahçe olarak tasavvur edilen ancak cinnet hâli ile nitelik kazanan söz konusu mahalde, zanlıyı dolayısıyla erkeği aramak, tespit etmek zor bir mesele olarak görülmekteydi. Ancak karısını öldürdüğü bilinmesine rağmen Müeyyet’in, eril dile sahip olmaması, kendisini ispat edememesi, ayrıcalıklı erkeklik performansına erişememesi, baskın erkeklerin ve hatta kadınların zihninde şüpheler oluşturmaya, en azından kendilerini ikna edememelerine imkân vermiştir. Arayışı kaosa götüren, karmaşık bir hâle büründüren tam olarak burasıdır. Aynı zamanda cinsel saflık, utanç, çekingenlik gibi kadına atfedilen özelliklerin iffetli olmakla eş değer kazandığı bir yapıda, erkekliğini kaybetmek istemeyen bir erkeğin, söz konusu kaygısını gidermesi adına namusunu muhafaza etmesi gerekliliği, paralel işleyen bir süreç olarak düşünülmektedir. Kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmemesinden doğacak iffetsizlik hali, namus olgusuna hâle getirdiğinden, sonuçları oldukça radikal olan bir zihniyet ve eylem alanına fırsat tanımaktadır. “Cinnet Bahçesi”nin tanık-erkekleri, cinayeti namusla açıklayamadığında bir çıkmaza düşmekte, âdeta öldürme eylemini meşru bir zemine oturtamamaktadır. İşte tam bu nedenle cinayet, onlar için anlamsız, sebepsiz, olmaması gereken şekilde değerlendirilmektedir ve Müeyyet, evrensel kabul edilen bazı erkeklik performanslarından uzak olduğu için cinayeti işleyen erkek kimliğine bürünmemelidir. Çünkü bu eylem, toplumsal cinsiyet örüntülerinde ve erkek olma yolunda anlam verilemeyen, tüm erkeklik kurgusunun dışında bir yerde konumlandırıldığından dolayı açıklanamayan bir sonuca, kaosa neden olmaktadır. “Cinnet Bahçesi”nde Müeyyet, Suna Eren’in katili olarak polis kayıtlarına geçse de toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında öldüremez, yapamaz, bunun için yetersiz dolayısıyla suçsuz olarak kabul edilmektedir. Namusun sahiplenicileri, öldürme eylemi için gerekçe bulamamış, cinayet, onlar için faili meçhul olarak kalmıştır.

Kaynaklar

- Acar-Savran, G. (2009). *Beden emek tarih.* (2. baskı). İstanbul: Kanat Kitap.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye’de erkeklik inşasının bedensel ve toplumsal aşamaları.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beauvoir, S. (1993). *Kadın “ikinci cins ı” genç kızlık çağı.* (çev. B. Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Eril tahakküm.* (çev. Bediz Yılmaz). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler.* İstanbul: Sogep.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power (society, the person and sexual politics).* Polity Press.



- Connell, R. W. (2002). Hegemonic masculinity and violence: response to Jefferson and Hall. *Theoretical Criminology*, 6(1), 89-99.
- Connell, R. W. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: toplum, kişi ve cinsel politika*. (çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2019). *Erkeklikler*. (çev. N. Konukçu). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Direk, Z. (2018). *Cinsel farkın inşası, felsefi bir problem olarak cinsiyet*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gramsci, A. (1985). *Aydınlar ve toplum*. İstanbul: Alan Yayınları.
- Groes-Green, C. (2009). Hegemonic and subordinated masculinities: class, violence and sexual performance among young Mozambican men. *Nordic Journal of African Studies*, 286-304.
- Hacısofıtaoğlu, İ. ve Bulgu, N. (2015). Yedi dağın ötesindeki çocuklar: güreşte erkeklik ve şiddet *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri* içinde, 113-140. (drl. Betül Yazar). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Hoyek, D. (2014). *Lübnan'da kadın cinayetleri: hakikat ve hukuk kıskacında namus suçları*. İstanbul: Bgst.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar: kimlikler ve toplumsal dönüşümler*. (çev. Aksu Bora, Feyziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kimmel, M. (2004). Masculinities, men and masculinities: *A social, cultural, and historical encyclopedia* içinde, Kimmel, M. & Aronson, A. (Der.), Abc- Clio, California.
- Kimmel, M. (2013). Homofobi olarak erkeklik: toplumsal cinsiyet kimliğinin inşasında korku, utanç ve sessizlik. (çev. Mehmet Bozok). *Fe Dergi* 5(2), 92-107.
- Nagel, J. (2016). Erkeklik ve milliyetçilik. *Ulusun inşasında toplumsal cinsiyet ve cinsellik, vatan, millet, kadınlar*, içinde, (drl. Ayşe Gül Altınay). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özbay, C. ve Baliç, İ. (2004). Erkekliğin ev halleri!. *Toplum ve Bilim*, 101, 89-103.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: imkânsız iktidar. ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Scully, D. (2014). *Cinsel şiddeti anlamak: tutuklu tecavüzcü erkekler üzerine bir inceleme*. (çev. Şirin Tekeli ve Laleper Aytek). İstanbul: Metis Yayınları.
- Selek, P. (2011). *Sürüne sürüne erkek olmak*. (5. baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sen, P. (2014). *Namus suçları, anlam ve önemi*. İstanbul: Bgst.
- Thoma, D. (2011). *Babalar-bir kahramanlık öyküsü*. (çev. Fikret Dođan). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tunç, A. (1996). *Mağara arkadaşları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türker, Y. (2004). Erk ile erkek, *Toplum ve Bilim*, 101, 8-11.
- Uçan, G. (2012). Post-modern erkeklik. *Celâl Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 262-271.
- Yuval-Davis, N. (2010). *Cinsiyet ve millet*. (çev. Ayşin Bektaş). İstanbul: İletişim Yayınları.



Extended Abstract

The "Cinnet Bahçesi" has a field of capability that allows manhood to be handled within the system of difference in which men and women are opposed. When the "Cinnet Bahçesi" in Ayfer Tunç's work titled "Magara Arkadaşları" gives information about the red-handed capture of a man who killed his wife, it seems to clearly show who the murderer is. However, when the text is deconstructed, it renders the murderer innocent and the murderer through masculine language. The work, as a textual construction of masculinity fiction, makes it necessary to investigate the positions of masculinity.

In this context, the Cinnet Bahçesi is a fictional process that reveals the characteristics that masculinities share and do not share in this structure, as the typification of masculinity is made difficult in different cultures and geographies. The statements about the deceased and the suspect contain various contradictions regarding the actions and identities. This is because evaluations take shape with the setting of the crime, the way the murder was committed and the constructions of femininity and masculinity, despite the existence of all the realities. The astonishment of Suna Eren's murder by the Müeyyet rather than her death causes a structural "disappointment" that goes against the gender fiction. In addition, this contrast continues with various labels, names and behavioral patterns.

First of all, the work's various side and deep meanings due to the concepts of insanity and garden, and the fact that a brutal murder was committed on the site of Ferahevler is an example of this. In addition, the paradox stemming from the personality and name of Gülayşe Çalışkan, who was the first to see the murder and had to do housekeeping work due to her husband being in prison, reveals a difficult existence process with various contradictions. As a result, there are some question marks and unsatisfied behavior patterns arising from the fact that masculinity and femininity have cultural, social and ideological meanings in addition to their biological meanings in the plot in question. Because, from Gülayşe Çalışkan to Müeyyet, striking examples of gender fiction in the form of behavior and existence forms open to social transformation of gender roles.

While in a search, the study came across various masculinity fictions, came across the structure in which masculinity functions as a "habitus", and adopted the positioning of those who internalize the requirements of being a man and those who are not. In addition, he tried to make sense of who should assume the role of the subject of the phenomenon of honor, which has a meaning with gender patterns, through the victim and witnesses. Because honor, which gives control over the radical and sexual behavior of women, has been understood to be an element that damages the honor, status, and identity of a man when it does not act in accordance with the interests of men, and it is defined as an opportunity to challenge not only womanhood but also what masculinity is.

As a result, the work has emerged with an effort to search for a man who screams "I am the murderer" in a literary work, essentially looking for who he is with the objections of social structure and gender discourses. The "Cinnet Bahçesi" is read as a work that gives information about a man who killed his wife and the identity of this man with the statements of various witnesses. The discourses about the existing process of Müeyyet, who killed his wife Suna Eren, reveal various types of masculinity and create astonishment and disappointment about the murderer, not the murder.



The Cinnet Bahcesi becomes meaningful as an army, barracks-like area of reciprocity where men dominate one another. This area is an area where men, who are more vulnerable when they are left on their own, assume a masculine language while in a group and try to appear male. In the beginning, it was seen as a difficult matter to search and identify the suspect and therefore the man in the area in question, which was conceived as a garden but became characterized by a state of insanity. However, despite the fact that he was known to have killed his wife, the Müeyyet's lack of masculine language, his inability to prove himself, his inability to attain a privileged masculinity performance enabled dominant men and even women to create doubts in their minds and at least not to convince themselves. It is precisely here that makes the quest chaos, complicated.

At the same time, in a structure where characteristics attributed to women such as sexual purity, shame, and shyness are equated with being chaste, the necessity for a man who does not want to lose his masculinity to maintain his honor in order to eliminate his anxiety is considered as a parallel process. Since the state of chastity that will arise from the failure of men and women to fulfill their gender roles harms the phenomenon of honor, it provides an opportunity for a mentality and action field whose results are quite radical. When the witness-men of the Cinnet Bahcesi cannot explain the murder with honor, they fall into an impasse, almost unable to put the act of killing on a legitimate basis.

